

Szerkesztési iroda:
Főiac, Csulak-féle ház,
hová a lap szellemi részét
illető közlemények
küldendők.

Kiadó hivatal:
Pollák Mór könyvnyomdája
hová a hirdetések és
előfizetési pénzek
bérmentesen intézendők.

NEMERE.

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdászati lap.

A háromszéki „Háziipar-egylet” és a „sepsi-szentgyörgyi önkényes tüzoltó-egylet” hivatalos közlönye.

Megjelenik ezen lap heten
kint kétszer:
ostörtökön és vasárnap.

Előfizetési feltételek:
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve
Egész évre . . . 6 ft — kr.
Fél évre . . . 3 ft — kr.
Negyedévre . . . 1 ft 50 kr.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit-sorért, vagy
annak helyéért 6 kr.
Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyitlő sora 15 kr.

Az azsiai orosz birodalom.

II.

Vessünk már most egy rövid tekintetet a lakosokra is. A megtelepedett oroszokról nincs mit szólni, mert azok európai módra élnek, hanem térjünk a vándor népekre és kezdjük meg a sarkvidéki lakosokkal. Azok t. i. kik a 60 fokos felül laknak, nyolc hónapig sötétben vannak és négy hónapig süt a nap; — de a napnak nincsen anyni ereje, hogy három lábánál mélyebben megmelegítse a földet, a sötétség azonban csak olyan, mint egy esti szürkület, mert a hóvilág és más természeti tűnemények pótolják a hiányt. Ha április végével vagy május elején megindul a jég a folyókról, akkor a közeli lakosok mind halásznak s ellátják magukat a fő élelmi cikkel; ekkor nemcsak az ember, hanem kutya, farkas, medve, egy szóval a mi húst eszik, minden halásznai megy. Bezzeg macskó uram itt jó katolikus, mert soha sem eszik ő rosztrádlit vagy bélhúst, hanem halat, ribanc bogyt, férget vagy más apró állatokat ha kap. — Legjobban viselik magukat a kutyák; ezek halász vákációra mennek s csak akkor térnek haza, amikor a folyók kezdnek befagyni. Ekkor jó erőben vannak s a gazda befog vagy nyolc, tízet közülök a könnyű számba és megy az orgonáló fogattal, vagy befog két iramszarvast s elhajt egy nap alatt 15—20 mérföldet is. De ha a hóvihar (oroszul buráni, tatárul purgá) az útban eléri, akkor jaj! — mert egész láthatára három lépésnyi körre szorítatják és szerencse, ha el nem temetetik. Ekkor ha jó vezérkutyája van, elereszti a gyeplőt s a kutya bizonyosan egy sátorhoz viszi, a hol meghuzhatja magát; így van az iramszarvassal is. Ha a vezérkutyája rosz s eltéved a sivatagon, akkor megint jaj! mert ha nincsen elegendő sósáha s a kutyák megehülnek, megeszik a hámoikat s a gyeplőt, azután megszöknek és hazamennek, a gazdát pedig a hóvihar minden bizonynyal eltemeti; de némelykor — mondom: némelykor — megtörténik az is, hogy a gazdát is felhajtják, mert a siberiai kutya inkább farkas, mint kutya. — Az emberek sátrak alatt laknak, száraztott és sósállal élnek; ha egy jó napot akarnak maguknak csinálni, megölnék egy iramszarvasborjút vagy egy már elvénült szarvast,

a véret felfogják és főve megeszik, a húsát pedig vagy főve, vagy sülve eszik meg; — bor helyett megisznak egy pár kupa lenge halzsirt, ehhez megisznak még egy csomó sós vagy száraztott halat, s ekkor nincsen boldogabb ember a sarkvidéki lakosnál.

Mi a marhatenyésztő népeket illeti, ezek már jobban állanak. Itt csak a kirgizekről, mint a legterjedelmesebb törzsről, akarok egy pár szót szólni. Mint előbb mondtam, a kirgizek legelő helye 20.619 négy szög mért földet tesz, ezen a területen a nyolcvanezer vagy egy millió lélekből álló kirgiz törzs legelteti juhait, lovait, szarvasmarháit és tevéit. Ha egyik helyen le van étetve a mező, összeszedik a sátrát, felrakják egy pár tevére és tovább mennek. Ekkor a család a 10 éves gyermekiek lóra ül, a 2—3 éveseket kasokba vagy általvetőkbe dugják s a legjámorabb tehének hátára akasztják, a nagyobbacska gyermekeket egy vagy kettőnként egy-egy borjunak, melynek fék van az orrára huzva, a hátára ültetik s így megy tovább a család. Ha jó legelőt találnak, újra felütik a sátrát s ez így foly egész nyáron át. — Az életmód nagyon egyszerű. A kirgiz kenyeret nem ismer, egész tápláléka kumis, tej, juh, csikó, ló s (csak szükség esetében) marhahusból áll. A kirgizek nagyon étkesek, ugyanarra, hogy három kirgiz ha nekifog, egy juhot egyszere megesz; de a dákák s a kisasszonyok is értenek hozzá. A tisztelt olvasó bizonyosan szeretné tudni, hogy mi az a kumis; bátorodom ezt megmagyarázni. Gondoljon magának egy cserzetlen szarvasmarha-, ritkán lőbőről — készített 4 vagy 5 vedres tömlőt, melynek a szőre befel van fordítva, a tetején pedig csak egy akkora nyiladéka van, hogy lehessen belőle meríteni. Ezt a tömlőt megtöltik kancatéjjel, vagy ha nem volna elegendő, egy kevés juh-, vagy tehéntejet is lehet hozzá elegyíteni. Ha a tömlő meg van telve, beledugnak egy olyanforma keverőt, mint a milyen nálunk a puliszka keverő s azaz a tej t naponta többször fölkeverik s ez mindaddig történik, míg a tej ernyedésbe megy át s így csipős savanyúságot kap; ekkor készen van a kumis. E nélkül a kirgiz nem élhet, mert a kumis nála az, mi nálunk a kenyér; a tömlőnek sohasem

szabad üresnek lenni. Mit nappal elfogyasztanak, azt fejskor utána pótolják, sőt ha a kirgiz valahová megy, akkor egy 3 vagy 4 kupás tömlő kumiszszal a nyakába van akasztva, úgy mint nálunk az utazónak a kenyeres tarisznya. Ez a kumis olyan erős, hogy egy európai kezdetben alig bir két deciliternyi meginni, de ha hozzázókik, jóízűnek és táplálónak találja; a kirgizek azonban némelykor annyit isznak, hogy megbeszédnek s elnyulnak. Ezt a kumiszt Moszkvában s Pétervárt jó sikerrel használják mellbetegségek, különösen az asthma ellen.

Ha a tél beáll, a szokott telelő helyekre huzódnak. — A sátor közepén ég a tűz s a lakosok két három köntösbe burkolva a tűz körül guggolnak, meséket mondanak vagy valami másról csevegnek s a kumiszt szüntelen szörpölik; de ha egy vándor lantost magok közé kaphatnak, akkor van öröm Jeruzsálemben! Barmaikat a begyűjtött szénával s fődél alatt tartják, de ha hosszu a tél s a koszt idő előtt elfogy, akkor az állatok hullanak s nem ritka, hogy a kirgiz területen nyolcezer darab marha pusztul el, de vannak olyan évek is, hogy a tiz és tizenkét ezeret is meghaladja a pusztulás. Hol az állat elhull, ott marad, a kirgiz nem ássa el, mert a mohamedán vallás szerint nem akar tisztátalanná válni. A hullák senyvedése megrontja a levegőt s egy ragadós marhabetegséget idézett elő, mely Orenburgon keresztül behozott s a keleti marhavész név alatt — fájdalom! — nálunk is ismeretes. Ebből még egy más, az emberre nézve is veszedelmes kórság fejlődött ki, mely Oroszországban a siberiai pestis név alatt ismeretes. A híres utazó és tudós Cotta, ki, ha jól emlékszem, 1856-ban Szibériát beutazta, kiadott uti rajzában már említi a siberiai pestist, de csak mint sporadice mutatkozott s azt mondja, hogy ez a betegség a marhavészből fejlődött ki. Továbbá oda nyilatkozik, hogy némelykor minden segedelem nélkül is meglábalja az ember e betegséget, de legnagyobb részt ha 24 óra alatt orvosi segítség nincs, harmad vagy negyed napra bekövetkezik a halál. Mint a hírlapokból olvassuk, már most ragadós lett és mint pestis terjed. — Megtörténik végre az is, hogy a hóvihar több sátrakat úgy elborít, hogy

TÁRCA.

Gyermekkori emlékek.

III.

A mester körülbelül 40 éves férfi lehetett, mikor én először a kalassiban helyet foglaltam. Természetesen, inkább magas, mint közepes; beesett, sápadt arcán sok kiállott szenvedés nyomai látszóttak. Heves véralakú, ingerlékeny, de mindamellett becsületes ember volt. Jellemét nem a tanulással való magaviselete adja meg. Ő kora szokáinak hódolt s a kalassiban nem akart roszabbnak látszani többi kollégáinál. A szigorú bánásmód és pálcá az időben a tanítás első rendű kelléke közé tartozott. Ezen túl egy mesternek sem terjedtet paedagogiai ismerete.

Husz év óta szolgálta már ekkleziáját, anélkül, hogy valaki bealakatott volna. Kötelességet híven és pontosan végezte s általában a vidéken legjobb énekesnek tartották. Hogy miként sáfarkodik a kalassiban, azt vizsgálni soha senkinek sem jutott eszébe. Ő csak másoknál volt iskola tanító s lakott volna bár benne egy Locke, Pestalozzi, Disterweg, vagy Fröbel szelleme, az a falusiak előtt jó hírnevét egy fokkal sem emelte volna feljebb.

Mikor mesternek megválasztották, nem nagyon ügyeltek a falusiak arra, hogy egyszersmind jó iskolatanító is legyen. Énekelni szépen tudott s temetésknél képes volt a falu apraját nagyjait megriktálni. A mestert pedig szép és szívekig ható éneke után szokták becsülni. Ezért egyes hibáit, tévedéseit is jószívvel eltűrik.

Az én mestereimben egy hajszálnyi sem volt azon kálvinista kintorokból, kiket regényekben,

vagy szinpadokon rendezen bünbakkul szoktak oda dobni a közönségnek. Mértékletes életű, szorgalmas, munkás ember volt. Öltözékében inkább rártartó, mint hanyag. Pipát soha sem vett szájába, annál kevésbé szivart. Borra nem igen telt a jóvedelemből, a pálinkát pedig paraszt italnak tartotta. Egy szó, mint száz, a kalassison kívül olyan volt, milyennek lenni kell egy „belső embernek”. No, hanem a kalassiban egész más ember volt. Komoly, mint a havasi morgia az Eichelberg táblán, hideg, mint az északi szél, fagyos és mégis lármás, mint a Nemere szele.

A többször említett nap reggelén, mielőtt a „leckemondás” kezdetét vette volna, — elküldötte azon két kamaszabb fiut, kikre a sor esett, hogy azon napra a szükséges fűzavaszközt beszeressék. Míg ezek nemes megbízatásukban eljárak, addig a perécektor (az első fu) a kisebbekkel, a mester a nagyobb fukkkal mondatja el a leckét. A leckemondás pedig állott a rekrutálnál az abc-nek egy szuszra való eldarálásából, persze könnyvndül, — a haladottabbaknál, a másodéves iskolistáknál az „ábasab”-nak elsyllabizálásából s a fejlettség koruaknál az o l v a s á s b ó l. Míg ezen dolog tartott, azalatt az elküldött fiuk is megérkeztek egy nyaláb vesszővel, felállítván azt az „egy es” mellé, úgy, hogy ha a szükség úgy hozza mígával, — a mesternek kezeügyébe legyen.

Ezen dolgokat én mind csak egy távolról néztem, nem lévén még sem a hallott tudományokba, sem az iskolai élet minemű titkaiba beavatva. Hanem arra jól emlékszem, hogy a szép sugár vesszők láttára össze borzadtam s mennél tovább néztem azokat, annál rémesebben tűnt fel előttem az iskolai élet.

Midőn a leckemondásnak vége volt, bejött a helybeli pap. Mi szépen felállottunk s a betanított

„Isten hozott”-al köszöntöttük, azaz hogy csak köszöntötték a többiek, mert én az eféle iskolai udvariasságokba sem valék még beavatva. A pap kezének egy intésére körülbelül 12 fu vált ki a többiek közül s mi hátrább rukkolván, szép csendesen helyet foglalánk a fal mellett pad'eljen. — Ezen fiuk a falu tehetősebb, vagyonosabb gazdáinak gyermekei voltak, a miért is naponként egy órai extra oktatásban részesültek.

Tantárgyuk a német és maganyelvtanból, továbbá a magyar történelem elemeiből állott. A cél az volt, hogy a gymnáziumra előkészítenek. Ily kiválasztott fiuk minden évben voltak, mely körülmény nem egyszer irigykedésekre és aprócseprő surlódásokra adott alkalmat. Szülőim vagyoni helyzetéből fogva nem juthattam a kiválasztottak közé és mégis a sors úgy akarta, hogy én, meg egy hozzám hasonló szegény sorsu fiu kerüljünk a gymnáziumba, mi a kiválasztottak közül soha egy is a falusi iskola falain túl nem járt. Így téved sokszor az emberi számítás.

Míg a pap az „urfiak” oktatásával foglalkozott, addig mi elhelyezkedvén a nagy boglyas kemence körül, megsütöttük a tarisznyában vitt szalonnát s jóízűen falatoztunk nem kis boszankodására a kiválasztott urfiaknak. A jó zsirzag, mely a szoba atmospheráját eltöltötte, nem ritkán a pap orridgeit is heves munkára ösztöngé, miből aztán hatalmas prüsztecskek támadtak. E bajon segitendő, egyik hőlgyecske izzó szénre néhvén szem fenyőmogyót (juniperus communis bogy) hintett, mely aztán jó illatú füstjével közömbösítette a sütkérezés által kifejlődött gázokat.

A pap tanítását bevégezvén, — a továbbiak folytatására a mesternek engedte át a helyet. Kezdődött az írás, a rekruták efélével még nem foglalkozván, külön választottak s egyik szögletbe